

מוסרה

כתב עת מבית "הלכה ומסורה" • חדש סיון תשפ"ד • גיליון מ"ה • שנה ד' • mosera7156287@gmail.com
מפעל "ארחות הלכה" מוסדות "שובי נפשי" תכב"ץ

דבר מו"ר ראש המוסדות

מו"ר כה"ר הגאון המקובל רבי עזריאל מנצור שליט"א
ראש מוסדות "שובי נפשי" תכב"ץ

אבן טובה – תורה שבכתב, מרגליות – תורה שבעל פה

חוזר על גדר התורה שבכתב. ומה שנקט בה אבן אחת, הטעם הוא מאחר ותורת משה היא תורה אחת, ואינה משתנית, ולא תשתנה לעולם. ולכן, היא אבן טובה. ואולם מה שאמר בלשונו ומרגליות, הענין הוא חוזר על ענין תורה שבעל פה. ומה שנקט בה מרגליות לשון רבים, הוא מאחר ובתורה שבעל פה יש בה מספר חלקים, והם הפשט הרמז הדרש והסוד. ולא רק זה אלא גם ענין התורה שמחדשים חכמי ישראל, הן בתורה שבכתב, והן בתורה שבעל פה, על כל חלקיהם. ובה אין מספר וגבול בהשגת התורה וחכמתה, לכן בענין התורה שבעל פה, נקט ומרגליות. ויהיה זה כמנין חכמי ישראל וחידושיהם, אשר אין להם סוף. ומה שהיתה הבקשה והתשובה באופן כולל, הוא מפני שהתורה הן תורה שבכתב, והן תורה שבעל פה. הכל כאשר לכל על כל פרטיהם, תורה אחת. ויהי רצון שהקדוש ברוך הוא יזיכנו להבין ללמוד בתורת משה, על כל חלקיה. ולעשות רצונו כרצונו, ולעבדו בלב שלם, ועל כל הקהל הקדוש, הם ובניהם וכל אשר להם, יזכו לשנים רבות נעימות וטובות. ויציל ה' יתברך את כל עמו מכל נזק ומזיק, ובפרט את החיילים המחרפים את נפשם כדי להציל את נפשותם של ישראל, יגזור עליהם חיים טובים בריאים שלמים ומתוקנים. אכ"י.

ראיתי בלשון המדרש בשיר רבה (פרשה ב פסקה י על הפסוק כתפוח בעצי היער) בסוף הפרשה הביאו את דברי רבי יהודה בענין קבלת התורה, בזו הלשון: רבי יהודה בר סימון אמר חורי, משל למלך שהיתה לו אבן טובה, ומרגליות. בא בנו ואמר לו, תנה לי. אמר לו, לך היא, ושלך היא, ולך אני נותנה. כך ישראל אמרו לפני הקדוש ברוך הוא (שמות טו ב), עזי וזמרת יי, אמר להם הקדוש ברוך הוא, לכם היא, ושלכם היא, ולכם אני נותנה. ואין עוז אלא תורה, שנאמר (תהלים כט יא) ה' עוז לעמו יתן. עכ"ל.

בלשון המשל שהביא רבי יהודה, מוצאים כי היה למלך שני פרטים, והם אבן טובה, וכן מרגליות. וכאשר נתבונן בבקשת בן המלך, נמצא כי אמר תנה לי, והיינו באופן כולל. וכן בתשובת המלך אנו מוצאים כי היא באופן כולל, לך היא וכו'. ולא השיב לבנו "לך הם" וממילא גם בקשת הבן פשוט הוא כמו שאמרנו, והוא באופן כולל. ויש להתבונן מה רצה רבי יהודה במשל זה.

ונראה לומר כי מה שאמר בענין החומר שהיו לו שני דברים, האחת אבן טובה, והשנית מרגליות. בא ללמד בזה על שני פרטים, שהם התורה שבכתב, ותורה שבעל פה. ועתה מה שהביא במשל אבן טובה, יהיה

מהשבה כהלכה

כה"ר הגאון רבי מאיר מוגרבי שליט"א
ראש ישיבת "כנסת ישראל" אשדוד

מאמר קבלת התורה

משה רבנו היה השדכן בין קוב"ה לישראל, והוביל את השידוך לידי גמר, אך כיון שבושש משה לדרת מן ההר, כבר ביום הארבעים נתקלקלו ישראל בחטא העגל. ולכאורה שורש החטא, הינו חוסר הרצון העצמי מצד ישראל, דישראל היו מובלים, ולא מובילים. וכשאדם מובל, זה יחזיק כל זמן שהוא נתמך על ידי המוביל, אך כאשר יוותר לבדו, ללא ליווי ותמיכה סביבתית/חברתית/ציבורית הוא עלול ליפול. והנה רואים אצל רבים שעבודת ה' שלהם נשענת על התמיכה והליווי הסביבתי כגון: הישיבה, הכולל, הקהילה, אך כאשר חסרה התמיכה כגון: בין הזמנים, יציאה לנופש וכיו"ב הוא מיד נוטה ליפול. והעצה לזה היא ליצור התעוררות לרצון ושמחה בעבודת ה', ואזי על כל פשעים תכסה אהבה, ומים רבים לא יוכלו לכבות את האהבה שיאהב את ה', ואז יעבוד את ה' בכל מצב. וכתבי בפר' התוכחה... תחת אשר לא עבדת את ה'... בשמחה..." וזאת כי השמחה מעידה על רצון פנימי, והיא יסוד ושורש העבודה. ובה רמז גם עניינה של רות המואביה אשר לא היתה חייבת כלל במצוות, אלא כל העניין ברות הוא הרצון באשר תלכי אלך... ולכן נקרא יום זה "מתן תורה" דאמנם האור של מתן תורה חוזר בכל שנה ושנה, אבל לקבל התורה זוהי רק המשתוקק ורוצה, דתורה מונחת בקרן זוית, וכל הרוצה ליטול יבוא ויטול. ויהי"ד שנזכה כולנו בהאי שתא לקבל את התורה מאהבה, ובדאי יפקון מן גלותא ברחמי אכ"י.

פוחצין בכבוד אכסניא יתתי ליה להאי גברא רבא, בעל האכסניא של תורה, עומד בפרץ, מזכה הרבים, מגדולי רבותנו מעתיקי השמועה בדרך ובמסורת אבותינו הקדושים נ"ע, ה"ה הגאון הגדול הרה"צ רבי עזריאל מנצור שליט"א ראש ישיבת "שובי נפשי" בעיה"ק ירושלים תובב"א יהי"ד שיזכה עוד כהנה וכהנה להרבות פעלים לתורה ולהעמיד תלמידים הרבה מתוך בריות גופא ונהורא מעליא אכ"י.

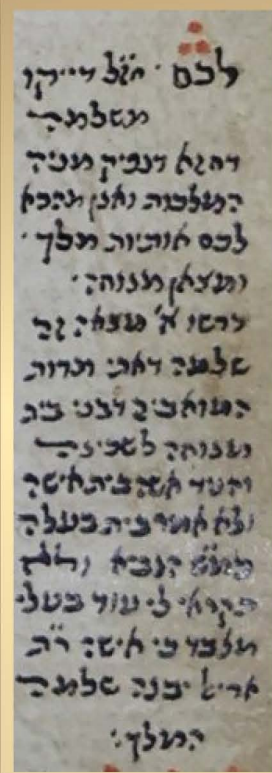
עומדים אנו בפתח חג השבועות – זמן מתן תורתנו, הנה יום זה הוא האיי יומא דקא גרים, שמצויים אנו לזוכרו בכל יום, וכמה וכמה מצוות בתורה הם "זכר ליציאת מצרים" וכל תכלית יציאת מצרים היא "בהוציאן את העם ממצרים תעבדון את האלהים על ההר הזה". וידוע דאע"פ שישראל הגיעו במעמד הר סיני לרום המעלות, אבל "עד שהמלך במסיבו, נרדי נתן ריחו" כהמשל של כלה שקלקלה בתוך ימי חופתה, כך ישראל בתוך מ' יום דחופתן נתקלקלו בחטא העגל וחזרה מיתה לעולם. והנה עתה מוטל עלינו להתכונן לקבלת התורה, וגם לתקן את חטא העגל, ובעיקר לא לשוב לאותו חטא. ולכן עלינו להתבונן, מהו שורש וסיבת הנפילה, בכדי שנדע מה לתקן וממה להתרחק. משל, לשדכן שהצליח לשדך זוג אשר מצידם לא רצו כל כך, רק ע"י ריצוי ושכנוע הביאם לידי גמר והסכמה. אך לאחר שהשדכן שב למקומו, גבה טורא ביניהם, ותוך 40 יום מהורט נתקלקל הקשר עוד בתוך ימי שמחת האירוסין. והנמשל,

חמדה גנוזה

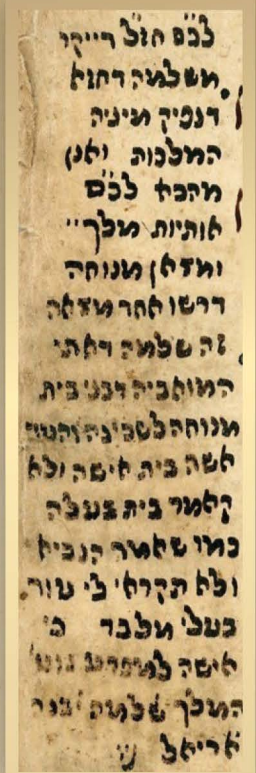
ביאורים מחכמי תימן למגילת רות^א

פרק א

א. ויהי וכו' והי'. למה ויהי שני פעמים, דרשו רז"ל במדרש, אחד לרעבון לחם, ואחד לרעבון תורה. ללמדך שכל דור שאין תורה מצויה בו, רעב מצוי בו. והוא מה שנאמר ויהי בימי שפוט השופטים דור שופטים את שופטיהם, דור שופטיו צריכים להישפט, וזה ביטול תורה לגמרי. ב. והיו שם. בתרגום והווי תמן רופילין, עיין בערוך שפירש לשון חשיבות ושררות, ומפיק לה מן והיו שם, היתה להם הוייה. ד. וישאו להם נשים. נוטריקון לא המתינו משפט כי נשאו אותם בגיותם ולכן נענשו. [בתרגום] בת עגלון וכו'. וכ"כ רש"י משם רז"ל, וקשה דעגלון בן בנו של בלק היה, דקיימא לן באומות הלך אחר הזכר, א"כ רות לאו מואבית היא, וכפי הדין מותרת לבא בקהל, בלי חידוש דמואבי ולא מואבית וכו'. ותירץ מהרי"ט בחידושי לקידושין, דכיון שבלק הוא ששכר את בלעם והיה במואב באותה שעה, נאסר עמהם כדן עיר הנדחת דק"ל החמרת והגמלת שנמצאו שם הרי הן כאנשי העיר, ע"ש. ומביאו הרב חיים אלפנדארי ז"ל סדר וירא. א"נ דבת בנו לאו דוקא בנו, אלא ה"ה בת בתו, ואביה מואבי גמור היה (שם דף ס"א). ט. לכם. חכמים ז"ל דייקו משלמה דחזא דנפיק מיניה המלכות, ואנן מהכא, לכם מאותיות מלך. ומצאן מנוחה. דרשו אחד מצאה, זה שלמה דאתי מרות המואבית, דבני בית מנוחה לשכינה. והעד אשה בית' אישה, ולא אמר בית בעלה, כמו שאמר הנביא ולא תקראי לי עוד בעלי. מלבד כי אישה למפרע, נוטריקון המלך שלמה יבנה אריאל. אשה בית אישה. ר"ת אב"א, היינו אבא ביתך בעולות, כי מברכתה של נעמי, וזתה רות שיצאה ממנה מי שיבנה ביהמ"ק. יא. שבנה בנתי למה תלכנה. ר"ת שבל"ת, באיזה שבלת של מעשים טובים תלכנה עמי בשוה, שאני עבריה ואתן נכריות. ויש ג' ספיקות, אם אתן מותרות לבא בקהל, ואם מעשיכם יקרבו אתכם, ועוד העוד לי בנים במעי וכו'. ובזה מיושב, דהרי לפנינו אמרו אתך נשוב לעמך, ולמה זה תשאל למה תלכנה. יג. [בתרגום] דנטרה ליבם קליל למסבה לגברי. יס"ג למסבר, וי"ס למסבה לאנתו. יז. כה"ט. נוטריקון כל הרוצה. ל. נוטריקון ליטול יטול, רמזה כי כתר תורה מונח, וכל הרוצה ליטול יטול, ואם כן למה תדחי אותי. אל תקראנה לי נעמי. אם הלמד דגש או רפה, ראיתי מחלוקת בספרים, ובכ"ד גדול ובס"ת ברפה, ובס"ת ר"ל לא שוו מדותיהם, כי פעם דגש ופעם רפה בלא טעם. ומה שנ"ל מהמדקדקים הוא כספרי תימן, יען כי הנו"ן והה"א הן סימן הנקבות על בנין תפעלנה, וא"כ אף דהוי אתי מרחיק, הה"א שרשית בו ולא ביטול הרפה. ודוק ואין להאריך. כה. השבה. רפה הבי"ת כי הה"א שרשית.

כת"י צ

כת"י א

פרק ב

ב. ואלקטה. כ"ה בספרי תימן ור"ל. ז. שבתה הבית מעט. ר"ת שהם, לומר כאבני שהם היתה רות נקיה. א"נ נרמז כי בעוונות, לא יתקיים ביהמ"ק כי אם מעט. יג. כי נחמתני. ב"ד בק"ד גדול ובס"ת. יד. ויאמר לה. לא מפיק ה"א עמ"ג. [ברש"י] ויצבת לה קלי. ויושט לה ואין לו דמיון במקרא אלא בלשון משנה אחרים ותוך ובית הצביטה. בפרק חומר בקדש ופי רעב"ד בית היד מקום שאוחזין אותו בו ותופסו. טז. [ברש"י] צבתים. עמרים קטנים הם, ויש דוגמתו בלשון משנה, מצאם צבתים או כריכות^ט. מצאן בפרק המוציא תפילין בעירובין.

פרק ג

יג. לניט^ט. כ"ה למדנחאי ולמעראי דסוגין כותביהו אין צריך. וגאלתך אנכי. ה' מלעיל עיין מ"ק ובמסכ' רבתא בראשית. יד. בטרם^ט. יד. תיר וי"ן, רמז לה שיצא ממנה בן, שמתברך בשש ברכות. טו. תבי. ר"ת הריחו ביראתה, ירמוז לה כי עתיד לצאת ממנה המלך המשיח, דכתיב ביה והריחו ביראתה ה'. טז. [בתרגום] ואתת לות חמתה וכו' דאתגליאת ליה (עבד לה). אית דלא גרסי דהוא אך למותר. יח. כי אם כלה. עד כ, דע כי בספרים כ"י שהיית מעתיק מהם היה כתוב עד^כ, ומצאתי במדוקדקים והחשובים שבהם כי וגם בדפוסים כך כתוב ולכן העיקר 'כי', ותנתק ותמוש גרסת עד, כי כן הוא גם במסורה כי ע"ש.

פרק ד

א. שבה פה^כ. דגש הפ"א כי הוא דחיק בכל משפטיו, ואל תשגיח על קריאת ההמונים. יג. ויקח בעז את רות^כ. אמרו אותה הלילה שבא עליה מת. (ילקוט). יד. השבית לך גאל היום. בילקוט רות דף עא ודף קסב איתא אמר רב הונא מברכתך של נשים לא^כ נתקעקעה ביצתו של דוד בימי עתליה, ומביאו ילקוט חדש ע' דוד סימן קס"ז. יז. ילד בן לנעמי. ר"ת יובל, רמז כי על יובל ישלח שרשיו. ישי. נוטריקון יחד שבטי ישראל, דאז היו לאחדים כשמלך בן ישי, וכן לעתיד לבא, ועבדי דוד נשיא להם לעולם. כ. [בתרגום] פרדוון^י. כן יקראו חיילות של שומרים. [בתרגום] יאיין כנטופה^י. הוא אחד מסמני הקטורת הנקרא נטף. כב. [בתרגום] ועל ההוא עיטא דיהב חויה וכו'. י"מ מלשון עט סופר וי"מ לשון עיצה ועיין בספר אמרי בינה^כ פרשת בראשית.

א. הנדפס כאן נעתק עפ"י ג' כת"ש של שלש מגילות, הראשון יכונה כת"א' וכתב קודם לשנת ב'פא לשטרות - שנת תק"ל ליצירה [שכן נמצא אישור בעלות החתום בשנה זו, אם כי יתכן והביאורים נכתבו ע"י סופר אחר]. כת"ב נוסף יכונה ב' וכתב לפני כמאתיים שנה. כת"ג השלישי יכונה כת"ז' צ' וקורב לוודאי לומר כי כתב די זה יצא מתח"י מהרי"ן צ"ל בכת"ק [ובביאור לקהלת הזכיר בפירושו למ"ז מהרי"ן צ"ל]. הנה חלק מן הביאורים אשר באו בכאן נדפסו תחת השם "יברי דוד" ונכתב שם בהקדמה שמועה כי מיוחס הביאור למהר"ד צאלח נכד מהרי"ן, אך מתוך כתבי היד עולה כי לא יתכן לומר כן, מאחר וכת"א' אשר בו מופיעים הביאורים המובאים בנדפס עם עוד תוספת מרובה נכתב לפני שנת התק"ל, כאמור לעיל, ומהר"ד צאלח נולד רק בהתק"ט והיה רק כבן שנה אחת כשיכבר נקנה הספר ובו הביאורים אשר נעתקו שם, ונמצא כי נכתב זה עוד בחיי חיותם של מהר"ד ומהרי"ן. כמו כן לפנינו כת"ז' צ' אשר קורב לוודאי כי יצא מתחת ידי מהרי"ן, בו מופיעים חלק ניכר מן הביאורים שנמצאים בנדפס וכת"י האחרים כמוכא נעמן. ברם יש לצייץ כי במגילת איכה אשר נדפסה שם נדפס שם גם פירוש דברי דוד, ומוכח בעליל כי אינו מתחת ידי אותו כותב, מכמה וכמה טעמים, ואכמ"ל. והקורב לומר כי היה חכם שכתב אלו הביאורים ויתכן שיצאו מתח"י מהרי"ן זע"א, והמעתיקים העתיקוהו והוסיפו להם עוד חידושים בשולי הספר, לכן ישנם ביאורים שישנם בכת"א' ואינם לא בדפוס ולא בכת"י האחרים, וכי"ב חידושים המופיעים בכ"ב' ולא בכת"א', ולא מצאונו דבר הנמצא בכת"ז' או בנדפס שאינם בכת"י האחרים. צינתי לפני כל דבר באיזה כת"י הוא נמצא, ומ"מ מה שנמצא בנדפס ובכל כת"י לא טרחתי לצייץ. והאמת כי יש להאריך במקורות וביאור הדברים, אך מקוצר הגליון הגשנו לפני הלומדים את הפירוש במלואו, ותן לחכם ויחכם. ב. כת"י א'. ג. כת"י א' ב' וצ'. ד. ה. ג' בכת"י ובנדפס נעקרו. ה. כת"י ב' וצ'. ו. בנדפס כאן ולהלן לבית. ז. בכת"י ב' וצ' הנוסח: כי אשה ר"ת אריאל יבנה שלמה המלך, ובאמת קצת תימה על הנוסח בנדפס וכת"י א' מדוע היה צריך לעשות נוטריקון בפי' התיבה. ת. כת"י א' (ואינו בנדפס). בכת"י ב' וצ' נוסח התרגום: למסבה לאינתו, ובגליון: י"ס דגרסי למסבה לגבר. ט. כת"י א' ובדפוס. י. כת"י א'. יא. כת"י א' וצ'. יב. כת"י א'. יג. בשולי הגליון נוסף: לה ג' לא מפיק ה' וסימנה ויקרא לה נובה, ויאמר לה בעז דהכא, לבנות לה בית בארץ שנער דזכריה. יד. כת"י א'. טו. כת"י א'. יז. כת"י א'. יח. כוננו דחמש פעמים יש במקרא שורקין אנכי מלעיל. יט. בנדפס ובכת"י ב' וצ', ובכת"י א' אינו. רק מופיע דכתיב בטרם וקרי בטרם. כ. כת"י ב' וצ'. כא. כת"י א'. כב. פירושה היה כתוב עד אם כלה ולא כי אם כלה. כג. כת"י א'. כד. כת"י ב'. כה. כת"י א' ובנדפס אך בנדפס יש הסרוך תיבות וכאן הושלם כחונן ע"פ כתב היד. כו. כת"י ב' וצ'. כז. כת"י ב' וצ'. כח. אינו בנדפס ומופיע בג' כתבי היד. כט. תיבות פרשת בראשית אינם בכת"י ב' וצ'.

לוח הלכות ומנהגים כמנהג קהילות קדש תימן – חודש סיון

על פי הלכות ומנהגים – הלכה ומסורה

א' סיון – ראש חודש – יום ששי

ימי החודש: מראש חודש סיון יראה האדם לקדש ולטהר עצמו, כי ימים אלה אשר הם היטהרו ונתקדשו אבותינו, המה מסוגלים מאד להתקדש ולהיטהר במטומאותינו, וימצא האדם בימים אלו עזר משדי, יותר משאר ימים (חמדת ימים). מראש חודש סיון עד י"ב סיון, אין נופלים על פניהם, ואין אומרים למנצח יענך ותפלה לרוד, ובהוצאת ס"ת אין אומרים אל ארך אפים, אלא יהי ה' וכו', ואין מתענים [אפילו ביארציט] בימים אלו, לפי שהם ימי שמחה לישראל, שבהם הייתה ההכנה למתן תורה, וששה ימים שאחר החג הם כימים טובים לפי שהם תשלומים למי שלא הביא קרבנותיו בחג, אך צידוק הדין וכן ההקפות שעושים למת וקדיש והשכבה לאחר הקבורה המנהג לאמרום.

ה' סיון – יום שלישי – ערב חג השבועות

הקזת דם: אין להקזיז דם בערב חג השבועות, כיון שבערב החג יוצא רוח אחד ששמו טבוח, שאם לא היו ישראל מקבלים את התורה היה טבוח לבשרם ודמם. גמרא (שבת קכט ע"ב). [והאידינא דרשו ביה רבים, שומר פתאים ה'. שתילי זתים (סי' תסח ס"ק כא) בשם הר"ח]. ולכן אין לקבוע ניתוח או התרמת דם בערב שבועות, אלא אם כן יש סכנה ברחיית הניתוח.

הדלקת נרות: מודליקין נרות יו"ט לפני כניסת החג. מנהג הרבה מקהילות תימן לברך 'להדליק נר של יום טוב', ויש שלא נהגו לברך, וקצת לא הדליקו כלל. אין מברכין שהחיינו כי סומכים על זמן דרגל.

ו' סיון – יום רביעי – חג השבועות

חג שבועות: ביום חמישים לספירת העומר הוא חג השבועות, שנאמר "עד ממחרת השבת השביעית תספרו חמישים יום", ופירושו עד חמישים תספרו וחמישים לא תספרו, כי יום החמישים הוא יום טוב, כמו שכתוב שבעה שבועות תספור לך, ואחר כך וחג שבועות תעשה לך, ושבעה שבועות הם ארבעים ותשעה ימים. שת"ז (סי' תצד ס"ק א). מאכלי חלב, שטיחת עשבים: לא נהגו בקהילותינו לאכול מאכלי חלב בשבועות. בקהילות אשכנז נהגו לשטוח עשבים ולהעמיד אילנות בשבועות בבית הכנסת ובבתים, וזכר לשמחת מתן תורה, ובקהילות תימן לא נהגו כן. [ולכן השמיט השת"ז הגהת הרמ"א בסי' תצג ס"ג].

סדר תפלת ערבית ליל יו"ט: אין צריך לאחר תפילת ערבית אחר צאת הכוכבים משום תמימות, וכן נהגו להקדים ולהתפלל בערב שבועות מבעוד יום כשאר ערבי שבתות וימים טובים, כדי להוסיף מחול על הקודש [וכן דעת השת"ז שלא הביא דין זה לענין התפלה רק לענין הקידוש כדלהלן]. פותחים במזמור של החג (תהלים סח ב) "קָוְנוּ אֱלֹהִים יַפְצֹוּ אֹיְבָיו וְיָנוּסוּ מִפְּנֵינוּ". "אֲשֶׁרֵי הָאֵשׁ", "לְמַה רָגַשׁוּ", "תְּהַלְלוּהָ הִלְלוּ אֵל בְּקֹדֶשׁוֹ". הרב עזמר ומסדיר את התפלה. הש"ן מוסיף אחר השכיבו "אֵלֶּה מוֹעֲדֵי ה' וכו'. ומזכירים בתפלה את יום חג השבועות הזה, זמן מתן תורתנו. יש שנהגו שאחר התפלה הרב מסדיר את הקידוש בבית הכנסת.

קידוש: יש להמתין מלקדש עד אחר צאת הכוכבים משום תמימות (שת"ז ס"ק ב). יזהר כל אדם שלא להרבות באכילה ושתייה בסעודת הלילה, כי המאכל מביא את השינה, ושנא ימנע מלהיות ניעור כל הלילה בעסק התורה הקדושה (תמ"ו וע"ח).

עסק התורה בלילה: אחר הסעודה נוהגים הכל לבתי כנסיות ובתי מדרשות לעסוק בתורה כל הלילה, כמובא בזהר הקדוש (הקדמה, ח ע"א) בגודל מעלת לימוד התורה בלילה הזה. ואמר האריז"ל, כי כל מי שלא ישן בלילה הזאת כלל אפילו רגע אחד ויהיה עוסק בתורה כל הלילה, מובטח לו שישלים שנתו ולא יארע לו שום נזק בשנה הזאת, ולא עוד אלא שהוראת חיי האדם שנה היא תלויה בענין זה, ולכן פשט המנהג הישראלי לעסוק בתורה כל ליל חג השבועות. – אין לקיים תשה"מ בחיל שבועות, אלא אם כן זהו ליל טבילה (שת"ז רמ"ג ס"ק ג). הניעורים כל הלילה לא נהגו לומר קריאת שמע שעל המטה בלילה זה. יש שנהגו לטבול במקוה בסוף הלילה.

סדר התיקון: מנהג כל קהילות הקודש תימן, לומר את התיקון שייסד רבינו האר"י זיע"א לומר תחלת כל פרשה וסופה מכל התנ"ך ומששה סדרי משנה, וכפי הסדר המובא בספר קריאי מועד. ובפרשת יתרו יש שנהגו לומר את עשרת הדברות, ויש שלא נהגו לאמרום. ואח"כ אומרים את האידרא.

דיני הניעור כל הלילה: קודם התפלה, יש אומרים שצריך ליטול ידיו בלא ברכה ג' פעמים לסירוגין, ויש שנהגו כן, אך הרבה נהגו שלא ליטול כלל [כרעת האר"י ז"ל שאין רוח רעה שורה אלא בשינה], וטוב ליטול ידיו לתוספת טהרה. ומכל מקום לפי מנהגינו אין לברך 'על נטילת ידים', אפילו אם עשה צרכיו. – הניעור כל הלילה, המנהג שבעלות השחר מברך את כל ברכות השחר, ומי שרוצה לחוש לדעת החולקים שאין לברך אלא אם נתחייב בהם, ישמע את הברכות ממי שנתחייב בהם ויצא ידי חובה, אך אם לא מוצא מי שישן, יברך את הברכות, כי כבר פשט המנהג לברך אפילו לא נתחייב בהם. וחלק מהבלדי נהגו שלא לברך ברכת המעביר שינה, ומשדללים לשמוע ברכה זו ממי שישן בלילה, ויש שאמרוהו בלא חתימה. – המנהג בליל שבועות שהרב עומד ומברך את הברכות בקול רם, והציבור עונים אמן על כל ברכה ומכוונים לצאת ידי חובה. ואין צריך שיהיו עשרה כדי להוציא ידי חובה בברכות השחר. – בארון העולמים כשמגיעים לפסיקת 'יהי רצון' יש שנהגו לאמרו כל הציבור יחד. ויש שאמרו גם פסיקת 'שמעו ה' קולי' כולם יחד.

הניעור כל הלילה, כשיאיר היום מברך ברכות התורה, מפני שאין רדתינו לפטור בברכה רק יום אחד, וכן המנהג. – יש אומרים שברכת 'על דברי תורה' וברכת 'הערב נא' הם ברכה אחת, ולכן אין לענות אמן אחר ברכת 'על דברי תורה', ויש אומרים שהם שני ברכות ויש לענות אמן. ונחלקו בזה גם כן המנהגים. – כשיעלה עמוד השחר יזהר שלא ללמוד או לקרוא איזה פסוק עד שיברך ברכות התורה, וכן מנהגינו שמיד בעלות השחר מפסיקים הלימוד, ואומר השליח ציבור קדיש דרבנן, ולאחריו אומרים ברכות השחר וברכות התורה.

תפלת שחרית: בחג השבועות אין מקדימים להתפלל בעלות השחר, אלא מתפללים כשהאיר פני המזרח בבירור, כפי שנהגו בשאר ימות השנה, ורבים מדקדים להתפלל בהנך החמה. [כי המנהג שהוזכר בעין חיים ובסידור כנסת הגדולה להקדים להתפלל בעלות השחר, הוזכר רק בליל הושענא רבא, שמרכים בו בסליחות, ונהגו להקל בו מפני שהוא ערב יו"ט וטרודים בהכנת צרכי יו"ט, מה שאין כן בחג השבועות, ואדרכא מוכח מתוך דבריהם שבליל שבועות מתפללים כרגיל ולא בעלות השחר. ויש לזה עוד הוכחות משאר חכמי תימן, ואין כאן המקום להאריך]. בהגיע זמן ציצית, הרב מברך בקול רם ברכת 'להתעטף' וכולם מכוונים לצאת ידי חובה בברכתו, ומתעטפים בטלית. אחר

החזרה גומרים ההלל לומר שירה על קבלת התורה, ש"ן מברך על ההלל ומוציא ידי חובה את הציבור משום ברב עם, וכולם אומרים יחד הלל שלם. ויש שנהגו לאמרו בקירוי. קריאת התורה: יש שנהגו לומר תפלת 'רבנו של עולם' קודם הוצאת ספר תורה. קודם קריאת התורה, נהגו ברוב הקהילות לומר פיוט 'אצולה לפני' 'הללויה זמרי לנולך', ויש שנהגו לומר כתובה לחג השבועות. – קוראים חמשה בפרשת יתרו "בַּחֲדָשׁ הַשְּׁלִישִׁי" ומפטיר בספר שני "וַיְבִיחֻם הַכַּפֹּרִים" (במדבר כח כו-לא), ויזהר שיהיו אזניו נטויות לשמוע הקריאה, שכן אמרו במדרש (פסיקתא דר"כ, יב), אמר הקב"ה לישראל בני, היו קורין את הפרשה הזאת בכל שנה, ואני מעלה עליכם כאילו שאתם עומדים לפני הר סיני ומקבלין את התורה. יש שנהגו לעמוד בעת קריאת עשרת הדברות. החמישי אומר קדיש, אומרים למנצח, ומוציאין ס"ת שני, אומר החזן הכל תנו וכו' תורת ה' וכו', ומברך את הקהל 'תוכו לשנים ברות ומועדים טובים', ועונים 'בחיין ובימיך הטובים'. אחר המפטיר למנהג השאמי אומר קדיש, ולמנהג הבלדי אינו אומר קדיש, ומפטירין במעשה מרכבה ביחזקאל, ונהגו שחכם וגדול קורא את ההפטרה. בתרגום ההפטרה יש שנהגו לומר את התוספתא והוה בסוף ארבע מאה וכו', וכן יש שנהגו שכמה ילדים מתרגמים הפטרה זו. בברכות ההפטרה מזכיר יו"ט באמצע ובחתימה. נהגו לומר את האזהרות שחיבר רבי שלמה אבן גבירול לפני שמכניסים את הס"ת להיכל, ויש נוהגים לאמרום אחר מוסף, אך כיום נהגו לאמרם בלילה או לפני מנחה. ובחור"ל נוהגים לומר את מצות עשה ביום טוב ראשון ואת מצות לא תעשה ביו"ט שני של גלויות.

מגלת רות: לפני תפלת מנחה קורים מגילת רות שנים מקרא ואחד תרגום, את הפסוק האחרון אומרים כולם יחד, והרב מתרגם, ויש שנהגו שכל הציבור אומר גם התרגום. ומסיימים שוב בפסוק האחרון "וַיַּעֲבֹד הוֹלִיד אֶת יְשׁוּ". הקבלת פני רבו: חייב אדם להקביל פני רבו ברגל. וכן היה המנהג, שכל חג הציבור באים לרב ושוחים אצלו זמן מה, ושואלים אותו שאלות בעניני דיומא, ואחר כך מברך אותם ונפטרים לבתיהם. [והמנהג בחימן היה להקביל פני הרב הראשי בליל יום שני אחר התפלה, כדי ליתן עוד שהות לנשים להכין את צרכי הסעודה].

ז' סיון – יום חמישי – יו"ט שני של גלויות

אסרו חג: אסור להתענות במוציא חג השבועות. (שור"ע סי' תצג ס"ג). מפני שכשחל עצרת בשבת יהיה יום זכירת הקרבנות אחר השבת, והוא כעין יו"ט. נוהגים להרבות קצת באכילה ושתייה ביום שלאחר החג והוא אסרו חג. (הגהת הרמ"א סי' תכט והעלתו רבינו השת"ז).

יום טוב שני של גלויות: סדר הקידוש הוא כמו בליל יום טוב ראשון כולל ברכת שהחיינו. בשחרית קורין פרשת כל הכבור עד סוף הסדר. ומפטיר קורא בתורה כמו אתמול, ומפטיר בנביא בחבקוק (ב כ) מ'יח' בְּהִיכַל קָדְשׁוֹ" עד "למנצח בנגינות".

ט' סיון – שבת קדש – פרשת נשא

תרגום ברכת כהנים: אין מתרגמים ברכת כהנים בציבור. ובקריאת שנים מקרא, המנהג המפורסם שקורין את התרגום המודפס, ויש שנהגו לחזור על המקרא שלש פעמים. אין אומרים צדקתך במנחה, ומקצת הבלדי נהגו לאמרו.

ברכת הלבנה: במוציא שבת מברכים ברכת הלבנה. [אף שג' מהמולד הוא בליל שלישי, המנהג שאין מברכים אלא במוציא שבת אם הוא קודם י' בחודש, כמ"ש השו"ע והרמ"א סי' תכו ס"ב]. וכן ז' מהמולד יוצא בליל שבת, אך אין מברכים על הלבנה בליל שבת או יו"ט כשאפשר לברך אח"כ, כמ"ש השת"ז סי' תכו ס"ק יב].

י"ז סיון – שבת קדש – פרשת בהעלותך

קריאת התורה: מנהג תימן ששביעי מתחיל מ'ויאמר משה לחבב' ומעלים למברך זה זקן [מקדם היה מנהג שאין מתרגמים לחובב].

כ"ג סיון – פרשת שלח

אחר מי שברך והשככות מברכין את החודש, ואומר 'פְּסִימֵן טוֹב יִהְיֶה לָנוּ רֵאשׁ חֲדָשׁ תְּמוֹז הַבֵּא לְקָרְאֵנוּ לְשִׁלּוֹם בְּיָוֵם שַׁבַּת יְוִם רֵאשׁוֹן'.

בעומק ההלכה

הרה"ג רבי ינון אברך שליט"א
רב ק"ק "כנסת הגדולה – בני תורה"
קריית הרצוג ב"ב

נסתפק אם בירך ברכות התורה

שאלה: אדם שהסתפק אם בירך ברכות התורה האם עליו לחזור ולברך?
תשובה: אף שרבינו השתילי זיתים הביא בס"מ"ז לפני סק"א את שיטת הפר"ח
דברכות התורה דאו, נלע"ד דהביאו לחוש לו לעניין לצאת ידי חובה מאחר, אך
לא שיברך בעצמו וכמו שיתבאר בביאור התשובה.

ביאור התשובה: הנה ביסוד חיוב ברכת התורה, יש מחלוקת הפוסקים אם
הברכה מדאורייתא או מדרבנן.

מקור הדין מגמרא ברכות אמר רב יהודה ברכות התורה לפני מן התורה,
שנאמר כי שם ה' אקרא הבו גדול לאלהינו, הרמב"ן ס"ל דזה דרשה גמורה ומן
התורה הוא, ומנאו במניין המצוות (השמשות מצוות עשה ט"ו), וז"ל "שנצטוונו
להודות לשמו בכל עת שנקרא בתורה, על הטובה הגדולה שעשה לנו בתנו
תורתו אלינו, והודיענו המעשים הרצויים לפניו, שבהם נחל חיי העולם הבא.
וכאשר נצטוונו בברכה אחר כל אכילה, כן נצטוונו בזו"ו וכן הוא דעת הרשב"א,
הריטב"א, והמאירי.

הפרי חדש ועוד הרבה אחרונים, מבארים שכונת הרמב"ן לא רק על קריאת
התורה בציבור, אלא נמי על קריאת התורה ביחיד, שכל יחיד קודם לימודו חייב
מדאורייתא לברך ברכת התורה. אולם יש אחרונים שביארו כי דרשת הפס'
"כי שם ה' אקרא" קאי על קריאת התורה בציבור דווקא, כי הברכה על קריאת
התורה ביחיד, אינו אלא מדרבנן. ומאידך יש החולקים וסוברים שדרשה זו אינו
אלא אסמכתא, וכל עיקר חיוב ברכת התורה אינו אלא מדרבנן, וככה הוכיחו רבים
מן האחרונים בדעת הרמב"ם שהשמיט מצווה זו ממניין המצוות, ברם יש מן
האחרונים שלמדו בדעת הרמב"ם שהוא דאורייתא ומה שהשמיטה הוא מפני
שדין זה כלול במצוות תלמוד תורה (ק"ס פ"ב מברכות ערוה"ש ריש סי' מ"ז
ועד.)

הפרי חדש מוכיח מהגמ' ב"מ פה: שמביאה דרשת חז"ל על הפסוק מי האיש
החכם ויבן זאת וגו' על מה אבדה הארץ, ויארם ה' על עזבם את תורתו וכו', אמר
רב יהודה אמר רב, שלא ברכו בתורה תחילה. כהוכחה שחיוב ברכת התורה הוא
מדאורייתא. ועל פי זה מוכיח בדעת הטור שהביא מימרא זו דס"ל נמי דחיוב
ברכת התורה דאורייתא, ובשאלת אריה סימן כד הוכיח מגמרא בנדרים פא
שאם חיוב ברכת התורה אינו אלא מדרבנן, לא היו נענשים באופן חמור כל כך,
וכן הוכיח אריה ע"פ. ולדעת הפר"ח המסופק אם בירך חוזר על כל הברכות, אמנם
השאלת אריה ס"ל שיברך לכל הפחות את ברכת אשר בחר בנו, שהיא המעולה
שבברכות, וכך פסק המשנה ברורה סימן מ"ז סק"א.

אולם בדעת מרן השולחן ערוך נראה בעליל דברכת התורה מדרבנן, שהרי כתב
סימן ר"ט סעיף ג כתב כל הברכות אם נסתפק אם בירך אם לאו אינו מברך לא
בתחילה ולא בסוף, חוץ מברכת המזון מפני שהיא של תורה. עכ"ל. וא"כ משמע
דברכות התורה הם מדרבנן ועל כל המסופק אינו חוזר ומברך, וכך דעת אחרונים
רבים. וכתב כף החיים שמהיות טוב ישמע מאחר, או שיכוין לצאת בברכת אהבת
עולם.

החיד"א כתב דיש לבאר בדעת הרמב"ם דס"ל דברכת התורה מדרבנן, שסובר
כהר"ן בשם מגילת סתרים לרבנו יונה דהעונש לא היה על עצם הדבר שלא ברכו
בתורה תחילה, אלא זה שלא ברכו זה היה רק הוכיח שלא היו עסוקים בה לשמה,
ומשום כך היו מזלזלים בברכתה.

ובנוגע לדון לדין הנה רבינו השתילי זיתים ביסמן מ"ז לפני סק"א כתב הקדמה
לסימן ז"ל בברכות התורה יש מחלוקת בין הפוסקים אם היא דאורייתא או דרבנן.
ופרי חדש ז"ל פסק שהיא דאורייתא וכן כתב מהריק"ש. ונפקא מינה למי שספק
לו אם בירך או לא שחייב לחזור ולברך כל הברכות אע"ג דליכא מדאורייתא אלא
ברכה אחת, מכל מקום צריך לברך כולם (שם בפרי חדש). ובפשטות היה נראה כי
רבינו השת"ז נטה בזה מדעת מרן, וס"ל דברכת התורה מדאורייתא.

אך היות ומן התימה הוא לומר דרבינו השת"ז פסקו נגד דעת מרן בלא להזכיר
ולא לרמוז לכך, ובייחוד דבפשטות הוא גם נגד דעת הרמב"ם, וכן הביאו רבינו
כהקדמה לסימן, ולא כביאור או כפסיקה על סעיף בשו"ע כהרגלו, לכן יותר נראה
דהביא דבריו לומר עד היכן מגיעה חומרת ברכות התורה, עד כדי שדעת הפר"ח
ןמהריק"ש דהוא דאורייתא והמסופק יחזור ויברך, והביאו למיחש ליה, וכפי
שכתב הכף החיים שיצא מאחר או יכוון באהבת עולם.

לסיום אביא מה שכתב רבינו השת"ז בכוננת הברכות בסק"ז בשם הטור דיוקן
בברכתו על מעמד הר סיני אשר בחר בנו מכל האומות וקרבתו לפני הר סיני
והשמיענו דבריו מתוך האש ונתן לנו את תורתו הקדושה כלי חמדתו שהיה
משתעשע בה בכל יום ויום. וע"ש עוד מש"כ בזה.

משפט כהלכה

כה"ר הגאון רבי יצחק מועלם שליט"א
ראב"ד ביתר עלית, רב שכונת הגפן,
ורב העדה התימנית ביתר עלית

העתקת חומר עבודה לצורך קבלת תואר

שאלה: רבים היום הלומדים לתואר ראשון או שני, האם יש היתר
להעתיק עבודות על מנת לזכות לתואר?

תשובה: אין להעתיק חומר אשר בעקבותיו נוסף סכום למשכורת
החדשית, רק יכולים לקחת עבודות וללמוד אותם ולעשות על פיהם.

ביאור התשובה: כתב השו"ע סי' רכ"ח ס"ו אסור לרמות בני אדם
במקח וממכר, או לגנוב דעתם, ואיסור זה נוהג אפי' בעובד כוכבים.

וכל הפוסקים המעתיק או המרמה בכל דרך, או המזייף תעודה
מקצועית, ועל סמך זה מקבל תוספת בכסף, הרי יש בזה גניבת ממון.

וכן יש בזה גניבת דעת. ואף עובר על לאו "דלא תשקר". ועובר על
עשה "מדבר שקר תרחק". וכל המסייע בזה צריך לדעת שהוא שותף

לגזל, בפרט אם מקבלים על זה תוספת משכורת. ובנוסף לזה ישנם
מכשולים בעתיד, ע"י העלמת האמת בתעודות, שהמקבלים אותם

לעבודה, חושבים שהם מומחים ונגרם ע"י זה נזק בעבודה. אמנם אם
יצאו לקחת עבודות וללמוד אותם, ולערוך עבודה אישית ע"י מאמרים

שראו, זה בסדר. ויש שיצו להקל אם כבר עובד בפועל, ורק חסר לו
מבחן לא בתחום שעובד בו, ואינו מוסיף לו שכר יותר, ורק ע"מ לסדר

את רישומו זקוק להיות בעל תואר. ואף בזה קיבלתי מרבתי לא
לענות על שאלות מעין אלו, כי יצה"ר יש לו הרבה היתרים, וכיוון

דרווח רווח, והעולם הוא לא הפקר. ותראה בהרבה תחומים בחיים
להיכן הגענו, והכל שהיה בתחילה פירצה עפ"י גדר ההלכה, אבל לא

לפי גדר ההרחקה, וכמה צריך זהירות מהתוצאות, וע"ז אמרו "איזהו
חכם הרואה את הנולד".

בעניין לקיחת משכנתא עם "היתר עסקא"

שאלה: מה ההיתר לקחת משכנתא מהבנק לצורך רכישת דירה,
ומדוע הוא נקרא היתר עסקא?

תשובה: נתפשט המנהג לטטול מעות העסק לפרעון חובות וזהו
העסקא, וי"א שדירה זה עסק לפי שמחירה עולה תדיר. ומעיקר הדין

הבנק שותף גם בהפסדים.

ביאור התשובה: זה ודאי שיש להבין את עניין ה"היתר עסקא",
שכשמו כן הוא, צריך לטטול את הכסף לעסק, או אם יש לו עסקים

אחרים (שו"ע הרב סעיפים מ"ב מ"ג וחכמת אדם כלל קמ"ג סעיף
ה', גינת ורדים כלל מ' סוף סי' ה'). וענין אמרי יושר ח"א סי' ק"ח

שכ' שנתפשט המנהג לטטול מעות העסק לצורך פירעון חובות, מבלי
שמקנים לנותן עסקים אחרים. וכן כ' בשו"ת מהרש"ג יו"ד סי' ד'.
ושמעת'י בשם הגרש"ז אויברך צוק"ל שהסביר שנותן הכסף רוצה

להרוויח, ואינו מעוניין לדעת מאיזה עסק, והיכן השקיע הלווה. (שו"ת
שואל ומשיב מהדו"ק ח"ג סי' ק"ס) וי"א שעצם הדירה זה עסק שהרי

המחיר עולה, עכ"פ ודאי שלכתחילה צריך לטטול את הכסף לעסק,
כיון שיש שכתבו אם לא יקח לעסק, חשיב הלוואה והוי ריבית קצוצה

(וכמוש"כ בשו"ת חיים ביד סי' מא' בשם מהריב"ש). עכ"פ עניין
ההיתר עיסקה בנוי הוא על סכום ההתפשרות, כדי לא לחייב שבועה.

אולם כאשר ידוע למלוה מההפסד, הרי אין חיוב שבועה, וא"כ נשאל
למה לא מתחשבים בבנק מההפסד, ויורידו חלק מהסכום שנתנו,

שהרי על זה בנוי ה"היתר עסקא". תדע שבאופן כזה אם יתבע את
הבנק ל"בית משפט" יחייבו את הבנק להוריד מסכום הלוואה,

וכבר שמעתי שהיו פעמים שאדם שלא היה לו יכולת הכנסה גבוהה,
ואעפ"כ נתנו לו הבנק הלוואה גבוהה ולא יכל לעמוד בתשלומים,

ותבע לבית המשפט שאין לו יכולת להחזיר סכום זה, ופסק בית
המשפט שהיה לבנק לתת את המחשבה לפי מה שהוגש לפניו את

ההכנסות של הלווה, ולא לתת סכום גבוה להלוואה. ולכן אמרו לבנק
אתם הזקתם לעצמכם, ופטרו את הלווה מחלק מתשלום זה, וכך

בירדתי אצל משפטיים, ואמרו לי אם יתבעו את הבנק לבית המשפט
יחייב אותם לפי החוזה שחתמו, (אולם ברור שיהיו פרשנויות). אבל

לענייננו מי שיכול שלא להזדקק לקחת מהבנק עדיף, מ"מ מי שרוצה
לסמוך על זה יוכל לסמוך (לביה"ד א"א לתבוע את הבנק, כי זה לא

מחייב אותם, ולכן יכול ללכת ל"בית משפט" בלי לקבל היתר

מסורת כהלכה

הרה"ג יחיאל תם שליט"א
ראש כולל במוסדות "כאייל תערוג" ירושלים

בירור מקורי הגרסאות בחתימת ברכת "והערב נא"

להביא את ג' הרי"ף, וכנראה זו גירסת הרי"ף שהיתה לפניו, וכדמשמע מספר המנהיג שבספרד חותמין נותן התורה. והנה הרמב"ם (בפ"ז מהל' תפלה ה"י) במהדורת וילנא הגי' היא בא"י המלמד תורה לעמו ישראל, אמנם במהדורת פרנקל כ' שהחתימה היא בא"י נותן התורה. ובאמת בשו"ת הרמב"ם (פאר הדור, סי' ק') כ' מפורש שהגי' היא נותן התורה, וז"ל: וברכת התורה בודאי צריך שיהיה נותן התורה גמר הברכה, שבכללה זוכר שהקדוש ברוך הוא נתן לנו את התורה, למען נלמוד לעשות את כל הכתוב בה, ושפיתח לבנו בלימוד התורה, כי לזה ניתנה לנו למורשה. אמנם החותם המלמד תורה לעמו ישראל אין זה מכוון, כי האל יתברך ויתעלה שמו אינו מלמד לנו התורה, אך באהבתו אותנו הבדילנו מן הגוים ונתן לנו תורת אמת. אכן עשיית המצות צריך שיהיה ממנו, ובידינו לעשות רצונו. ואנו למדים מכל הנ"ל שהי"ב גרסאות כבר בימי רבותינו הראשונים, וכמו שכתב בספר המנהיג (דיני תפלה) וז"ל: הערב נא, בא"י המלמד תורה לעמו ישראל, כך קיבלתי בצרפת, אך בספרד חותמין בא"י נותן התורה, וכן היא בתלמוד פרק הירואה.

בברכת הערב נא, מצינו ב' גרסאות בחתימתה, גירסת השאמי בא"י המלמד תורה לעמו ישראל, וגירסת הבלדי בא"י נותן התורה. ואביא בקצרה מקור כל נוסח. בגמ' ברכות דף יא איתא, ורבי יוחנן מסיים בה הכי וכו' ברוך אתה ה' המלמד תורה לעמו ישראל. וכתב רבינו יונה (דף ה בדפי הריף) ובהערב יש מקומות שחותמין ברוך אתה ה' נותן התורה, ויש מקומות שחותמין ברוך אתה ה' המלמד תורה לעמו ישראל וכן מנהג מורי הרב נר"ו. עכ"ל. וכן מובא בדברי הרא"ש (ברכות פרק א סימן יג) ...ברוך אתה ה' נותן התורה ויש מקומות שחותמין בא"י המלמד תורה לעמו ישראל. עכ"ל.

ובמעדני יו"ט הקשה על דברי הרא"ש, תמיהא לי, דבגמ' וברי"ף גרס המלמד תורה עמו ישראל, וכ"כ הטור (סי' מז), אלא שכתב דיש חותמין נותן התורה, לכן קרוב אלי דחסורי מחסרה וה"ק בא"י המלמד תורה לעמו ישראל, ויש חותמין בא"י נותן התורה. העולה דלפי מה דאיתא ברא"ש לפנינו הגירסא העיקרית נותן התורה, ובמעדני יו"ט סבר שהמלמד תורה לעמו ישראל עיקר. ועל קושיית המעדני יו"ט צ"ל דהנה ידוע דרך הרא"ש בפסקיו

שם הגדולים

כמוהר"ר שלום חריזי זצוק"ל

נתן להם מקום לדור במשך תקופה ארוכה, באחד החדרים אשר בנה, ולא נטל מהם פרוטה לפרוטה, עד אשר מצאו מקום מגורים. ידאתו היתה מפורסמת לכל, ורבים היו סומכים על שחיטתו. באותה עת עקב משולות מסויימים אשר נתעוררו בתקופה ההיא, קבעה הרבנות דרחובות שר"ב אחד בלבד, והוא מארי סאלם שרעבי זצוק"ל, שהיה תלמיד חכם מופלג, ושימש בקדש כרב בית הכנסת "בית אהרן". אך רבים המשיכו ללכת אל השוחטים, אשר היו מוחזקים בעיניהם כמומחים ובקיאים. שח הרב בניהו שרעבי שליט"א כי אחיו הגדול ממנו היה תקיף ומקפיד ומדקדק בהלכה עד קוצו של יו"ד, ובעודו ילד נשלח ע"י אביו לשוחט עם עוף בידו. ומשראה כי אצל מארי סאלם שרעבי יש תור ארוך, אמר אלך אצל היהודי הצדיק שגר בפניה ואשחט אצלו, ובאמת ניגש אליו והוא קבלו בסבר פנים יפות, ועשה את מבוקשו. משישב לביתו, אחיו הנז' תמה על כך שחזר מהר, והבין כי שחט אצל אחר ושאלו אצל מי הלכת, מאחר וחשש שמא שחט אצל מאן דהוא שאינו מומחה דיו. אך משהוברר לו כי נשחט אצל מארי שלום חריזי, הכל בא על מקומו בשלום. וזאת היות והיה ידוע כירא שמים מרבים. רבי שלום זכה והאריך ימים ונלב"ע בי"א סיון התשכ"ח. ת.נ.צ.ב.ה.

רבי שלום חריזי נולד בתימן במחוז חיידאן שאסאם, היה תלמיד חכם מופלג, אציל, בעל מדות תרומיות, וגומל חסדים בגופו ובממונו. נסמך בסמיכת חכמים ע"י חכמי מחוזו בשנת התרס"א ב' ר"ב לטטרי, כאשר על סמיכתו חתומים שבעה חכמים, מגדולי רבני האזור. היה יגע בתורה, ותלמיד חכם מופלג, עד כי נמצא מכתב שנכתב לו ע"י אחד מתלמידיו, בו הוא מכנהו "הרב הגאון, דרופתקא דאורייתא נינהו, החכם השלם והחסיד, כרכא דכולא ביה, ה"ה הרב רבי ומורי" כידוע רבים מבני צפון תימן החישו פעמיהם לעלות ארצה מבעוד מועד, כך שרבי שלום עלה ארצה כבר בסביבות שנת תר"ע, וקבע את משכנו בשכונת שעריים ברחובות. את מקום תפילתו קבע בבית מדרשו של מארי אברהם עפג"ץ זצוק"ל. רבי שלום היה בנאי במקצועו, וכך בנה את ביתו בעצמו, ותחת ביתו בנה כמה חדרי מגורים, אשר ייעד אותם והכינם לארח בהם יהודי העולים. שח לנו מר יוסף חריזי ז"ל, כי כמה שנים אחר רבי שלום עלו הם ארצה באניית משא, והגיעו לנמל חיפה, שם הפנו אותם יהודי המקום אל העיר רחובות, באמדם כי שם ימצאו עולים מתימן. ואכן הגיעו ביום שישי בסמוך לשבת, ומששחו כי הם מבני משפחת חריזי, שלחו על אתר לביתו של רבי שלום, אשר הלבישם האכילם והנעילם, ואף

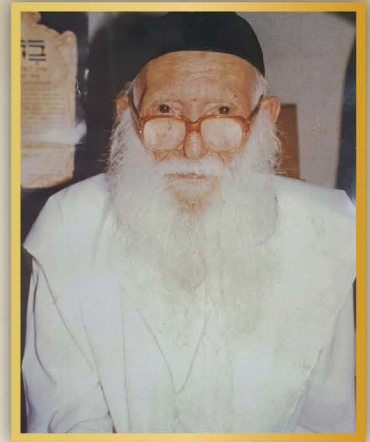
מו"ר נואם בעצרת לזכרו של הגר"א אבא שאול זצוק"ל

מו"ר נואם בעצרת השלושים לזכרו של הרה"ג רבי שלמה אברהם זצ"ל

"ותורתך בתוך מעי"

הציבור נתכנס, והרב נשא את דבריו ועסק בסוגיית "איסור חל על איסור", אשר כידוע היא סוגיא אשר רבו פרטיה, וכך הרב במתק לשונו פרש וביאר את הדינים משורשם, עד אשר היו מחוורים כשמלה. מארי סעדיה התפעל כל כך מהשיעור, אך רצה שייחקקו הדברים במוחו, ומחסרון הספרים ידע כי לא יוכל להתבונן היטב בכל המקורות, ולהגיע שוב לדינים שנאמרו. על כן החליט, כי יעלה עד מהרה בקיצור נמרץ את עיקרי הדברים על הכתב. אך דא עקא, גם ניר ופחם לכתובה היו דבר יקר המציאות, ועד שהצליח להשיג פיסת ניר ופחם, כבר אצה הדרך למארי עצ'מאן, וכבר יצא את העיירה בדרכו למקום אחר. מארי סעדיה, אשר נפשו כמהה לדברי א-להים חיים, החיש פעמיו, ורדף אחרי המארי בהרים, בתקוה להשיגו, אך לא עלה בידו. משכך, נטל את פיסת הניר וחתיתת הפחם, והחל מעלה על הכתב את דברי הרב מתוך זכרונו, למצער פיסת הניר לא הספיקה, וגם ידע כי לא תעמוד ימים רבים. ולרוב תשוקתו לתורה, נטל את פיסת הניר הכניסה אל פיו ובלעה, ואמר כך אקיים מה שנאמר "ותורתך בתוך מעי". השתוקקות כזו לתורה היא המביאה את האדם לידי שקידה בתורה.

מארי סעדיה בן דוד שרעבי זצ"ל

ארץ התימן ידעה מחסור בגשם, עניות שררה בכל, אך למרות זאת חיי הרוח פינו שם כמעין המתגבר, והגם שידעה הארץ הלזו מחסור בספרים מחמת חסרון הדפוס, אהבת התורה היתה כאש בעצמותיהם, אש להבת שלהבת של אהבה יוקדת, כך בכל קצווי תימן למדו את התורה מתוך דוחק, ובמסירות אין קץ, מתוך ניצול הזמן ושקידה ללא הרף, בספרים שבכל זאת היו בידם, כי לא ריבוי הספרים הוא העיקר, אלא ריבוי השקידה בהם כמובן...

בעיירה כזיעה אשר היוותה העיירה המרכזית בנפת גנדיה, עיירה של חכמים וסופרים אוהבי תורה ולומדיה, התגורר מארי סעדיה שרעבי, אשר היה שקדן גדול בעסק התורה, נקדים ונספר כי אביו מארי דוד אשר הזדמנה לו הזדמנות פז וזכה וקנה טור ארח חיים עם בית יוסף, בו ביום שחט כבש ועשה סעודה רבת, נקל לתאר כי אדם אשר מכיר בערך הדבר, מייקרו ומנצל כל עת להגות בו. בבית זה גדל וצמח בנו סעדיה אשר שקידתו בתורה היתה לשם דבר, ויראתו קודמת לחכמתו. יראת ה' היתה ניכרת בו בכל דרכיו, כך למשל ידוע כי רבים מבני ק"ק שרעב נוהגים לישב בברכת כהנים, כפי שלמד המגן אברהם מלשון הזהר "למיתב באימתא". רואיו ומכיריו מספרים ברגש, כי עליו היה ניתן לראות ממש, כי יושב הוא במשך כל זמן ברכת כהנים באימה גדולה. מארי סעדיה היה רגיל כל יום לסיים י"ח פרקי משנה, כמנהג חסידים ואנשי מעשה, לסיים הששה סדרים מידי חדש בחדשו.

לא אחת שח הוא לבניו את אשר אירע עמו, מעשה אשר יש לחקוק בלבותינו לקראת חג השבועות, זמן מתן תורתנו, לידע ולהודיע ערכה של תורה. וכך היה המעשה: באזור מגוריהם היה תלמיד חכם מפורסם לרבים, בשם "מארי עצ'מאן" (ייתכן שהיה כינוי כן על שם גדלותו בתורה, שכן תרגום המילה עצ'מאן הינו עצום) שהיה סובב בעיירות, לרביץ תורה בישראל. והנה נזדמן בעת מן העיתים מארי עצ'מאן לעיירה "כזיעה" עליה נסוב סיפורנו, השמועה עשתה לה כנפיים, וכאבן שואבת נשאבו כל יהודי המקום, שכאמור היו אוהבי תורה ולומדיה, לבית המדרש לשמוע ולהוסיף לקח, מפי צדיק אשר יהגה חכמה.

הופיע ויצא לאור הקובץ שרבים ציפו לו

הלכה ומסורה

כרך כה

בענייני "נטילת ידים לסעודה"

- יכלול בתוכו:
- גנוזות
- בירור הלכה
- שרשי מנהגי תימן
- הלכות ומנהגים
- חקידה ודרישה

וכמו כן מדורים לזכרם של:
 כמאהר"ר מאיר מזרחי זצ"ל
 והגאון רבי חיים גמליאל זצ"ל

ניתן להשיג בשיבת 'שובי נפשי' בטל: 02-5400950